

СОЦІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУТБОЛЬНИХ ДЕРБІ США ТА КАНАДИ

Стаття присвячена аналізу соціальних особливостей футбольних дербі США та Канади. У роботі з'ясовуються соціальні передумови та закономірності футбольних дербі США та Канади. У статті проаналізовано особливості футбольних дербі в різних частинах країн США та Канади залежно від соціальних і демографічних особливостей регіонів.

Ключові слова: футбольне дербі, США, Канада, регіональні дербі, MLS, NSL.

Статья посвящена анализу социальных особенностей футбольных дерби США и Канады. В работе выясняются социальные предпосылки и закономерности футбольных дерби США и Канады. В статье проанализированы особенности футбольных дерби в разных частях стран США и Канады в зависимости от социальных и демографических особенностей регионов.

Ключевые слова: футбольное дерби, США, Канада, региональные дерби, MLS, NSL.

The article is devoted to the analysis of the social characteristics of football Derby in USA and Canada. The social conditions and regularities of football Derby USA and Canada are clarified in the work. The article analyzes the peculiarities of football Derby in different parts of the USA and Canada, depending on the social and demographic characteristics of the regions.

Key words: Football Derby, United States, Canada, regional Derby, MLS, NSL.

Постановка проблеми. Північна Америка є країною, де футбол ніколи не вважався спортом номер один, особливо це стосується найбільших країн континенту – США та Канади. Обидві країни є північними й історично першість тут тримали саме зимові види спорту, перевага віддавалася хокею, але відбулася експансія командних видів спорту, винайдених на території Великобританії. Так вийшло, що саме в рамках США та Канади британський сокер, регбі та крикет були модернізовані в такі види спорту, як американський футбол та бейсбол. До того ж американські студенти віднайшли баскетбол і перетворили бокс на спортивну індустрію. І тому сокер (як його звать американці й канадці) не міг віднайти собі аудиторію, хоча на початку свого існування він подавав великі надії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан дослідження зазначеної проблеми є досить низьким. Дослідженням соціальних особливостей футбольних дербі в країнах Північної Америки й США та Канади зокрема ніхто в рамках соціологічної науки не займався.

Мета статті. Дослідити соціальні особливості футбольних дербі США та Канади.

Виклад основного матеріалу. Футбол в Америці з'явився раніше, ніж прийнято про це думати. Уже 28-го листопада 1885-го року в місті

Ньюарк штату Нью-Джерсі відбувся товариський матч між збірними США й Канади. У цьому двобої перемогли канадці, однак уже через рік американці взяли реванш [3]. Гра в ті часи тільки робила свої перші невпевнені кроки по планеті, а в Америці вона вже щосили набирала оберти, ми це пов'язуємо з великим товарообігом товарного та соціокультурного діалогу між Великобританією та США. Окремо варто згадати про Олімпіаду 1904 року в Сент-Луїсі [3], в рамках цього олімпійського турніру брали участь тільки представники США та Канади, що дозволило оформити американцям дві олімпійські нагороди через транспортні проблеми інших учасників цього турніру. Хоча перемога тоді дісталася канадцам.

Ці дві медалі так і залишаються єдиними трофеями збірної США на Олімпіадах, до якого додано бронзову нагороду першого чемпіонату світу з футболу 1930 року [5]. Та надалі, крім знаменитої перемоги над англійцями на мундіалі 1950 року [7], американському футболу на світовому рівні похвалитися більше нічим, у той час як для футбольного загалу Канади успіх на олімпіаді в Сент-Луїсі став поки що останнім в історії їхнього футбольного господарства. Головною причиною такого стану справ ми вважаємо те, що більшість футбольних практик у

світі почали відбуватися за континентальними сценаріями, а Північна Америка є надто малою за кількістю країн тому їм довелося змагатися із країнами центральної Америки, які є малими економічно нерозвиненими країнами, що створило суттєвий дисбаланс і організації футбольних змагань, а другою причиною є те, що футбол не мав внутрішніх інвесторів та не зміг створити комерційну та маркетингову систему підтримки, що в майбутньому призвело до занепаду місцевого футболу.

Чого тільки не вживали в країні, щоб поліпшити результати національної команди. На початку 1980-х років федерація футболу пішла на незвичайний експеримент, заявивши збірну для участі в клубній футбольній лізі США й Канади. Досвід цей, щоправда, себе не виправдав: команда фінішувала в цій лізі на останньому місці, і її міжнародні результати від цього ніяк не покращилися [3]. Успіхи прийшли до місцевого футболу в 1990 році, коли команда повернулася до світової еліти, а в 1994 році країна провела світову першість із футболу, а держава реалізувала державну програму підтримки студентського та жіночого футболу.

Проблемою формування футбольних дербі в США і Канаді заважала відсутність у цих країнах професійних футбольних ліг. Першим невдалим експериментом у цій царині була Північно-американська футбольна ліга, яка проіснувала з 1968 до 1984 року. Першим прорахунком цієї ліги була орієнтація на бейсбол та його інфраструктуру, що призвело до припинення існування першого її чемпіона «Атланти Чіфс» [8]. Ознакою цієї футбольної ліги була нестабільність у виборі учасників. І тому так званім головним футбольним дербі країни було протистояння між клубами «Міннесота Страйкерс» і «Торонто Близзард». Ці клуби були єдиними, які боролися за збереження футбольної ліги в 1985 році. І сформували так зване дербі за необхідністю. У той час як інші клуби сформували лігу з так званого шоуболу під керівництвом клубу «Нью-Йорк Космос». Цей футбольний клуб був створений у 1971 році братами Ахмедом і Несуї Ертеганамі засновниками звукозаписної компанії Atlantic Records, які створили тенденцію, за якою клуби з фінансово спроможних країн почали підписувати до своїх лав гравців із топових чемпіонатів у похилому віці [9]. Клубу вдалося залучити до своїх лав таких супер зірок світового футболу, як Пеле та Ф. Бекенбауер. У цей час у рамках американського сокеру склалася ситуація, що весь національний чемпіонат перетворився в боротьбу між цим клубом та всіма іншими. І це призвело до краху американського та канадського сокеру. Це сталося через те, що «Нью-Йорк Космос» інвестував у власних гравців надто багато і не виправдано, що, як наслідок, призвело до того, що інші клуби втратили інтерес до турніру, а «космополіти» з Нью-Йорку не змогли витримати фінансових витрат, оскільки на напівлюбительському

чемпіонаті в країні з нерозвинутою футбольною індустрією компенсувати подібні витрати компенсувати не вдалося. І тому футбол до 1996 року в США розвивався тільки на студентському рівні.

Ліга MLS була сформована 13 грудня 1993 року як частина заявки США на проведення чемпіонату світу з футболу 1994 року. На відміну від інших великих спортивних ліг, MLS є власником усіх клубів, що входять у її склад, а інвестори частково управляють клубами й одержують компенсацію від ліги відповідно до успіху клубу в сезоні [11]. Перший сезон пройшов у 1996 році за участю десяти команд. І сьогодні ця футбольна ліга є для нас цікавою, оскільки надає можливість проаналізувати процес формування національних дербі. Це можна зробити швидко та ефективно через те, що ці процеси можна спостерігати наживо через маленький часовий проміжок. Тим більше, що ця ситуація, коли ліга володіє всіма клубами, є унікальною для футбольного світу.

На сьогодні ліга MLS має у своєму складі 19 футбольних клубів і через невелику історію головним чином виділяються регіональні дербі. Класичним прикладом такого протистояння є «західне дербі». У рамках цього протистояння один одному протистоять такі клуби, як ФК «Далас» та «Динамо» Г'юстон. Клуб із Даласу є одним із засновників MLS [10], у той час як «Динамо» з Г'юстону є відносно молодим клубом, який, перебазувавши інфраструктуру клубу з Сан-Хосе, став визнаним лідером усього американського футболу [12]. Це західно-американське футбольне дербі є класичним і регіональним, що підвищує популярність футболу на «дикому заході».

Для американської Півночі є характерним наймолодше дербі MLS протистояння футбольних клубів «Сіетл Саундерс» та «Портленд Тімберс». Перший з них є одним із перших клубів у США і сьогодні знаходяться під контролем американського кінопродюсера Joe Roth [9], у той час як представники найбільшого в США фанатського руху «Портленд Тімберс» є продуктом третього за кількістю населення міста США і промислового центру, який має суттєві фінансові ресурси поряд із «Сіетлом», що вносить соціально-економічні змісти в це протистояння, у той же час воно є парадоксальним, оскільки самі вболівальники з Портланду є біднішими за своїх візаві з Сіетлу. У той же час, Портланд є прикладом одного з небагатьох міст США, де була створена масовість футболу, що стало наслідком розвинутої управлінської інфраструктури клубу.

Є в рамках цієї ліги і так зване столичне дербі, яке складається з паралельного протистояння клубів «Ді Сі Юнайтед» (Вашингтон), «Нью-Йорк Ред Булс» (Нью-Йорк) та «Філадельфія Юніон» (Філадельфія). Основою цього футбольного протистояння є те, що клуб «Ді Сі Юнайтед» (Вашингтон) є штучним утворенням, яке було задумано як провідний бренд молодого амери-

канського футболу, який за допомоги держави після американського мундіалу 1994 року планувався як флагман американського футболу, про що свідчить залучення до цього клубу всієї національної збірної. Тому і статус клубу є достатньо суперечливим, і тому команда не була популярною у власному регіоні. Головним суперником клубу з Вашингтону є футбольний клуб «Філадельфія Юніон». Цей клуб відносно молодий, але був створений на основі студентської спільноти міста Філадельфія [13]. Цей клуб не є успішним за результатами, але цілком успішним фінансово. І тому протистояння між ними є головним протистоянням регіону. Соціальною основою цього протистояння, як ми вже з'ясували, є протистояння вболівальників столиці та студентів із провінції. У той же час, це антигламурне дербі, оскільки в регіоні є ще один «гламурний» футбольний клуб, що заснований як комерційний проект, який був створений під державні гарантії, це – клуб «Нью-Йорк Ред Булс» (Нью-Йорк), більш відомий під назвою «Метростарс» [14]. Цей клуб як проект-символ американського соккеру успіху не приніс і тому йому довелося провести процедуру ребрендингу під керівництвом відомого австрійського виробника енергетичних напоїв. І тепер це паралельне дербі, в якому футболісти Філадельфії протистоять як представники молоді проти багатих столичних клубів, а столичні клуби протистоять один одному як антагоністи у сфері найзаможнішого клубу регіону та країни. Хоча протистояння це відбувається на базі емігрантів цього регіону з Європи, оскільки найзапекліша стадія цього дербі проходить у рамках американського футболу та бейсболу.

Наступним значним американським дербі є каліфорнійське, у рамках якого є протистояння між клубами з Лос-Анджелесу «Гелексі» та «Чівас». Протистояння цих клубів не є яскравим, але все ж є непересічним футбольним дербі в рамках Північної Америки, особливо після того, як «Гелексі» в 2007 році підписав найбільший контракт у світі із зіркою збірної Англії Д. Бекхемом [1]. Та досвід зазначених придбань не став поворотним в історії цього футбольного клубу. І саме тому кількість шанувальників цього футбольного клубу на теренах Північної Америки була невеликою. У той же час вона залишається одним із головних лідером серед антипатиків шанувальників американського соккеру. Саме тому майже кожен футбольний матч за участю цього футбольного клубу перетворюється на міні-дербі, головна соціальна причина якого полягає в несприйнятті шанувальниками соккеру футбольного клубу, який розвивається поза правилами розвитку MLS.

Канада є інтегрованою в систему соккеру США, але його роль у ньому є досить скромною, оскільки в Канаді не поширений американський футбол через його трансформацію у футбол канадійський. Цей вид футболу є моноетнічним, як футбол гельський чи австралійський, і цей фактор

не давав можливості розвиватися соккеру як у рамках самої Канади, так США, тим більше, що країна «кленового листка» не брала участі в проекті Чемпіонат світу з футболу 1994 року.

Самостійний розвиток футболу в Канаді відбувався при підтримці National Soccer League (NSL), яка з 20-років XX століття відповідала за проведення національної першості з футболу. Більшість із команд представляли національні та етнічні меншини, що компактно проживали на території Канади. Серед таких можна виділити «Монреаль Юкрейніанс», «Торонто Естонія», «Торонто Полонія», «Торонто Сербіанс», «Маседоніанс» та інші [4]. Тобто бачимо, що розвиток соккеру в Канаді був відданий на відкуп представникам східно-європейської та балканської еміграції, тому і дербі мали національний характер.

Після 1998 року в період запровадження MLS пішла на реформи, які повинні були перетворити національну лігу на фінансово успішний та популярний проект. Та цей проект був нівельований залученням кількох канадських клубів до все тієї ж MLS. Тому на сьогодні NSL займається вирощуванням гравців для канадських клубів із MLS.

На сьогодні учасниками MLS від Канади є «Ванкувер Уайткепс», «Монреаль Імпакт», ФК «Торонто». Як бачимо, всі зазначені клуби є представниками найбільш великих та заможних міст Канади, окрім столиці Оттави. Для цих міст характерним є і велика кількість емігрантів зі Східної Європи зокрема України, Росії, Білорусі, Польщі та країн колишньої Югославії. Саме тому канадські футбольні клуби не є активними учасниками міжнаціональних футбольних дербі в рамках MLS через особливості розвитку американського менталітету та підтримки теорії міжнаціонального «плавильного казана» [2]. І тому цей вид футбольних дербі, який є доміантним у рамках самої Канади. Тому канадійські дербі носять внутрішньонаціональний характер. І тому це дербі ми кваліфікуємо як паралельне через те, що футбольні клуби у власних протистояннях неформально розігрують канадійську першість із футболу і це є головним фактором цього дербі, оскільки представники всіх народів, що проживають у Монреалі, Торонто та Ванкувері, вболівають за власні футбольні клуби незалежно від етнічної та соціальної приналежності. Хоча дербі між клубами «Монреаль Імпакт» та ФК «Торонто» має ознаки регіонального, що є характерним для європейських футбольних дербі, оскільки ці міста є сусідніми мегаполісами за канадійськими мірками. Хоча в Північній Америці та Америці взагалі регіональні дербі не є дуже поширеними через надмірну локалізацію футбольних клубів в окремих регіонах.

В інших канадійських містах через непопулярність соккеру футбольні дербі є майже відсутніми.

Висновки. Особливості футбольних дербі в США та Канаді мають свою специфіку, яка витікає з того, що в зазначених країнах соккер не є в

пошані серед корінних жителів цих країни. І тому їх розвиток відданий на відкуп європейським та латино-американським емігрантам. Подальший розвиток системи футбольних дербі в зазначених країнах відбувався нарізно. У Канаді – стихійно, а в США – за рахунок інвестицій у проведення світового мундіалу 1994 року. Зазначені розбіжності сприяли і різним підходам у сфері

формування системи футбольних дербі у вищезазначених країнах. У США поширилася система регіональних та міжлігових дербі, в той час, як для Канади стали характерні паралельні та міжнаціональні дербі. Подальший розвиток футбольних дербі в цих країнах залежить від популяризації футболу в регіонах, де переважають зимові види спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бекхэм – переходит в MLS Лос-Анджелес «Гэлэкси» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forumsport.ru/2116-bekhem-perehodit-v-mls-los-andzheles-geleksi.html>.
2. Берегов С. Плавильный котёл [Електронний ресурс] / С. Берегов. – Режим доступу : <http://www.polemics.ru/articles/?articleID=9333&hideText=0&itemPage=1>.
3. История [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euro-football.ru/team/SShA/history>.
4. Как в Канаде в соккер гоняют [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rusfan.ru/posts/72542>.
5. Призеры чемпионатов мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusteam.permian.ru/worldcup/pages/priz.html>.
6. Финальный турнир [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusteam.permian.ru/worldcup/statistics/1994_f.html.
7. Футбольная федерация Соединенных Штатов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://football-nation.net/America/usa.html>.
8. Atlanta Chiefs to take on Dallas in Rome Sunday. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tfootballhistory.com/node/1643>.
9. Bell J. Who Nurtured U. S. Soccer, Dies at 74 / J. Bell // The New York Times.
10. FC Dallas signs multi-year, multi-million dollar jersey deal with AdvoCare [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fcdallas.com/news/2012/06/fc-dallas-signs-multi-year-multi-million-dollar-jersey-deal-advocare>.
11. Fraser V. Major league soccer [Електронний ресурс] / V. Fraser. – Режим доступу : <http://caselaw.findlaw.com/us-1st-circuit/1441684.html>.
12. Eighty-Sixing 1836: Why isn't «Houston» offensive too? // Editorial, Enter Stage Right. – 2006. – March 20.
13. Lucas K. Murray (June 27, 2010). Missing the goal: Philadelphia Union's new soccer stadium could have been in Gloucester County / K. Lucas Murray // The Gloucester County Times. Retrieved February 9, 2012.
14. Team History [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.newyorkredbulls.com/club/history>.

Рецензенти: Гавеля В. Л., д. філос. н., професор;
Мінц М. О., к. іст. н., доцент.

© Мосасєв Ю. В., 2013

Дата надходження статті до редколегії 16.09.2013 р.

МОСАСЄВ Юрій Володимирович – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи Класичного приватного університету.

Коло наукових інтересів: соціологія спорту.